

Acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının incelenmesi

Investigation of beliefs and attitudes of emergency service staff towards mental illnesses

Serap Yıldırım¹, Funda Ersoysal², Cansu Güler³

¹Dr. Öğr. Üyesi, ³Araş. Gör., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir

²Hemş., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, İzmir

ÖZET

Amaç: Araştırma, acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Tanımlayıcı araştırma, Mart-Haziran 2017 tarihleri arasında, bir üniversite hastanesinin acil servisinde çalışan, araştırmaya katılmaya gönüllü 57 sağlık çalışanıyla yürütülmüştür. Veriler, Tanıtıcı Bilgi Formu ve Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnançlar Ölçeği'yle (RHYİÖ) toplanmıştır. Verilerin analizinde, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Acil servis çalışanlarının RHYİÖ alt ölçek puan ortalamaları sırasıyla "Tehlikelilik" 22.54 ± 5.58 , "Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma" 27.81 ± 7.65 , "Utanma" 2.07 ± 2.08 olup, toplam puan ortalaması 52.42 ± 11.74 'tür. Acil servis çalışanlarının "Utanma" alt ölçek puan ortalamasının dağılımı cinsiyet değişkenine göre anlamlı bulunmuştur (U: 267.0, $p < 0.05$). **Sonuç:** Araştırmaya katılan acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik orta düzeyde olumlu inanca sahip oldukları, cinsiyet dışındaki değişkenlerin bu tutumları etkilemediği sonucuna varılmıştır. Acil servis çalışanlarıyla bu araştırmanın benzerinin daha büyük bir örneklem grubuyla yapılması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Acil servis, ruhsal hastalık, inanç, tutum

(*Klinik Psikiyatri* 2018;21:380-388)

DOI: 10.5505/kpd.2018.65477

SUMMARY

Objective: The aim of this study was to investigate the beliefs and attitudes of emergency service staff towards mental illnesses. **Method:** The descriptive study was conducted between March and June 2017 with 57 volunteer health staff working in the emergency room of a university hospital. The data were collected through the Introductory Information Form and the Beliefs Toward Mental Illness Scale (BMI). In the analysis of the data, Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis test were used. **Results:** The mean scores of BMI subscale scores of emergency workers were 22.54 ± 5.58 for "Dangerousness", 27.81 ± 7.65 for "Poor social and interpersonal skills and incurability", 2.07 ± 2.08 for "Shame", and 52.42 ± 11.74 for total scale score. It is found that emergency service staff distribution of "Shame" subscale score was statistically significant only gender variable (U: 267.0, $p < 0.05$). **Discussion:** It was concluded that emergency service staff participating in the study had moderate positive attitudes toward mental illnesses, whereas variables other than education status did not affect these attitudes. It is recommended to conduct a study with a larger sample group of emergency staff.

Key Words: Emergency departments, mental illness, belief, attitude

GİRİŞ

Acil servise başvuran hasta popülasyonunda, ruhsal hastalıklara ilişkin acillerde önemli bir yer tutmaktadır (1,2). Genel hastanelerin acil servislerine yapılan başvuruların %3- 12'sinin psikiyatrik başvurular olduğu bildirilmektedir (3,4). Psikiyatrik aciller, bireyin duygu, düşünce ve davranış alanlarından herhangi biri veya birkaçında ortaya çıkan, kişinin kendisi veya çevresindekiler için tehlikeli olabilen ve bu nedenle acil yardım gerektiren durumları tarif etmek için kullanılmaktadır (5). Psikiyatrik aciller, kronik bir ruhsal hastalıktan, olumsuz yaşam olayları ve stres etkenlerinden kaynaklanabileceği gibi, madde kullanımı, ilaç yan etkileri, ilaç etkileşimleri, kendine ve başkalarına zarar verme ve suisid girişimi sonrasında da gelişebilmektedir (6,7).

Bu gibi durumlarda, hastaya ilk müdahale ve bakım genellikle psikiyatri dışı sağlık çalışanları tarafından yapılmaktadır. Acil serviste çalışan sağlık çalışanlarının hastayı değerlendirme, hastanın muayenesini yapma, doğru tanı koyma, tedavisini planlama ve bakımını vermedeki bilgi ve becerisi kadar, hastaya karşı geliştirdiği inanç ve tutumda oldukça önemlidir (2). Çünkü ruhsal hastalıklar diğer hastalıklara oranla en fazla damgalanmaya maruz kalan hastalık gruplarından biridir (8,9,10,11). Gelişmiş ya da gelişmekte olan her ülkede, toplumun normal olarak kabul ettiği düşünce ve davranış kalıplarının dışında kalan ruhsal hastalığa sahip birey, olumsuz olarak yargılanmakta ve toplum tarafından soyutlanarak uzaklaştırılmaktadır (12,13,14).

Ruhsal hastalık tanısı alan bireylerle yakın temasta bulunan kişilerin başında sağlık çalışanları gelmektedir. Sağlık çalışanlarının da toplumun bir üyesi olduğu düşünüldüğünde, toplumla benzer inanç ve tutum özellikleri göstermeleri kaçınılmazdır (15,16). Hem ulusal hem de uluslararası literatürde, bu konuda sağlık çalışanlarıyla yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, sağlık profesyonellerinin ruhsal hastalıklara ilişkin toplumla benzer inanç ve tutum gösterdiği saptanmıştır (17,18,19,20).

Özellikle acil servis gibi aşırı hasta sirkülas-

yonunun, uzun çalışma saatlerinin, hızlı tanılama ve tedavi gerektiren yaşam riski yüksek olan hastaların bulunduğu ortamlarda çalışan sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara ilişkin geliştirdikleri olumsuz inançlarının, hastalara sunulan tedavi ve bakımın kalitesini etkileyebileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmalarda, acil servise ruhsal hastalığı nedeniyle başvuran bireyler ve ailelerinin sıklıkla triyajda buldukları sırada kuyruğun arkasına gönderildiklerini hissettikleri, fiziksel şikayetlerinin ve endişelerinin daha az ciddiye alındığını belirttikleri bulunmuştur (21,22).

Araştırmanın planlandığı süreçte mevcut ulaşılabilen ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, genel olarak hemşirelerin (17,23), hekimlerin (24,25,26) sağlık çalışanlarının (27,28,29), ruh sağlığı çalışanlarının (27,30,31,32) ve öğrencilerin (33,34,35,36,37) ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının incelendiği araştırmalara rastlanmıştır, acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının incelendiği araştırmaya rastlanmamıştır. Acil servis gibi iş yükünün ve hasta sirkülasyonunun yoğun olduğu kliniklerde, ruhsal hastalıklara yönelik gösterilen inanç ve tutumlar, sağlık çalışanlarının verdikleri sağlık hizmetinin kalitesi açısından önemli bir konudur. Bu gerekçelerden hareketle bu çalışmanın amacı, acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının saptanması, bu inanç ve tutumları etkileyen etmenlerin incelenmesidir.

YÖNTEM

Tanımlayıcı tipteki araştırma, Mart- Haziran 2017 tarihleri arasında, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Acil Serviste çalışan sağlık çalışanlarıyla yapılmıştır (N=85). Araştırmada örneklem seçim yöntemine gidilmeyip evrenin tamamına ulaşmaya çalışılmıştır. Ancak araştırmaya katılmayı kabul etmeyen (19 kişi), araştırmanın yapıldığı tarihte acil serviste olmayan (raporlu 3 kişi, izinli 2 kişi) ve veri toplama formlarını eksik dolduran (4 kişi) 28 sağlık çalışanı araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırma 57 sağlık çalışanı ile tamamlanmış olup, bu sayı aynı zamanda araştırmanın örneklemine oluşturmuştur.

Araştırmanın verileri, araştırma için acil servisten

izin alınan tarihler arasında, araştırmacılar tarafından acil servis çalışanlarının uygun olduğu bir aralıkta yüz yüze görüşme tekniğiyle toplanmıştır.

Veri toplama aracı olarak; Tanıtıcı Bilgi Formu ve Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnanç Ölçeği (RHYİÖ) kullanılmıştır.

Sağlık Çalışanı Tanıtıcı Bilgi Formu; Araştırmacılar tarafından geliştirilen, açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan form, toplam 14 soru ve iki bölümden oluşmaktadır. Formun ilk altı sorusu sağlık çalışanlarının sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu) ve mesleki bilgilerini (meslek, meslekte ve acil serviste çalışma yılı) içermektedir. Formun diğer sekiz sorusu ise sağlık çalışanlarının ruhsal hastalığı olan bireyle ilgili bilgi ve deneyimlerini (acil servise başlamadan önce ruhsal hastalığı olan bireyle karşılaşma durumu, günde ortalama karşılaşılan hasta sayısı, ruhsal hastalıklarla ilgili bilgi düzeyi algısı, ruhsal hastalığı olan bireyle çalışırken güçlük yaşama durumu, ruhsal hastalığı olan bireyle çalışırken hissedilen duygu, düşünce ve davranışları, yakın çevresinde ruhsal hastalığı olan bireyin varlığı) içermektedir.

Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnanç Ölçeği (RHYİÖ); Toplamda 21 maddeden oluşan ölçek Hirai ve Clum (2000) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Bilge ve Çam (2008) tarafından yapılmıştır (14,38). Ölçek,6'lı likert tipte olup 0 ile 5 puan aralığında puanlanmaktadır. Ölçeğin alt ölçekleri; "Tehlikelilik", "Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma" ve "Utanma" şeklinde olup, hem toplam puan hem de alt ölçek puan ortalamalarına göre yorumlanmaktadır ve ölçekten elde edilen yüksek puan ruhsal hastalığa ilişkin olumsuz inancı göstermektedir (14). Hira ve Clum (2000) ölçeğin Cronbach Alfa değerini 0.89, Bilge ve Çam (2008) 0.82 bulmuştur. Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.71 bulunmuştur.

Tehlikelilik Alt Ölçeği: Bu alt ölçek, ruhsal hastalıkların ve hastaların tehlikeli olduklarına yönelik inançları sorgulamaktadır. RHYİÖ'ne ait sekiz maddeyi kapsar ve bu alt ölçekten alınabilecek puan 0-40 arasındadır (14). Hira ve Clum (2000) alt ölçeğin Cronbach Alfa değerini 0.75, Bilge ve Çam

(2008) 0.71 bulmuştur. Alt ölçeğin bu araştırma için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.65 bulunmuştur.

Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma Alt Ölçeği: Bu alt ölçek, ruhsal hastalıkların kişilerarası ilişkiyi etkileme ve buna bağlı çaresizlik yaşamaya ilişkin inançları değerlendirmektedir. Bireyin özellikle duygusal etkilenmesinden dolayı, ruhsal hastalıklı bireylerle kişilerarası ilişki sürecinde kendini engellemesini ve çaresizlik yaşandığını ifade eder. Bu alt ölçek 11 maddeden oluşmaktadır ve alınabilecek puan 0-55 arasındadır (14). Hira ve Clum (2000) alt ölçeğin Cronbach Alfa değerini 0.82, Bilge ve Çam (2008) 0.80 bulmuştur. Alt ölçeğin bu araştırma için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.56 bulunmuştur.

Utanma Alt Ölçeği: Bu alt ölçek, ruhsal hastalığa yönelik bireylerin utanma duygusu yaşadığını ifade eder. İki maddeden oluşan bu alt ölçekten alınabilecek puan 0-10 arasındadır (14). Hira ve Clum (2000) alt ölçeğin Cronbach Alfa değerini 0.84, Bilge ve Çam (2008) 0.69 bulmuştur. Alt ölçeğin bu araştırma için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.73 bulunmuştur.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Package For Social Science) paket programında yapılmıştır. Normal dağılıma uymayan örneklemin verilerinin değerlendirilmesinde non-parametrik testler kullanılmıştır. Sürekli değişkenlerin çeşitli faktörlerle karşılaştırmalarını yapmak için, bağımsız iki grup için Mann-Whitney U testi ve bağımsız ikiden çok grubun karşılaştırması için Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Sonuçlar ortalama ± standart sapma, min- max, sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. p değerinin <0.05 olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. G*Power 3.1.9.2 programında iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi temel alınarak yapılan güç analizinde çalışmanın gücü % 75 olarak saptanmıştır.

Tablo 1: Sağlık Çalışanlarının RHYİÖ Puan Ortalamalarının Dağılımı (n=57)

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği	Ort±SS	Min-Max	Puan Aralığı
Tehlikelilik Alt Ölçeği	22.54±5.58	7- 34	0-40
Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma Alt Ölçeği	27.81±7.65	9- 49	0-55
Utanma Alt Ölçeği	2.07±2.08	0- 6	0-10
Toplam Ölçek	52.42±11.74	16- 81	0-105

Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma; Min: Minimum; Max: Maksimum

Araştırmanın Etiği

Araştırmanın yapılabilmesi için, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (EGEBAYEK) etik kurul izni ve Ege Üniversitesi Acil Tıp Anabilim Dalı'ndan kurum izni alınmıştır. Buna ek olarak, veri toplama formlarının toplanması sırasında sağlık çalışanlarından sözlü onam alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının yaş ortalaması 28.79±4.00 (min-max: 24-45) olup, sağlık çalışanlarının %52.6'sı kadın, %68.4'ü hemşire, %68.4'ü lisans mezunu, %66.7'si meslekte 1-5 yıl, %84.2'si acil serviste 1-5 yıldır çalışmaktadır.

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının ruhsal hastalığı olan bireyle ilgili bilgi düzeyi algısı ve deneyimleri incelendiğinde, sağlık çalışanlarının %77.2'sinin acil servise başlamadan önce ruhsal hastalığı olan bireyle karşılaştığı, %43.9'unun acil serviste günde ortalama 1-3 psikiyatrik acille karşılaştığı, %68.4' ünün ruhsal hastalıklar konusundaki bilgi düzeyini kısmen yeterli algıladığı, %75.4' ünün ruhsal hastalığı olan bireyle çalışırken güçlük yaşadığı, %35.1' inin ruhsal hastalık tanısı alan bireyle karşılaştığında üzüntü hissettiği, %28.1' inin ruhsal hastalık tanısı alan bireyle karşılaştığındaki düşüncelerinin karışık olduğu, %31.6'sının ruhsal hastalık tanısı alan bireyle karşılaştığında sakin davrandığı ve %22.8'inin yakın çevresinde ruhsal hastalığı olan bireyin olduğu bulunmuştur.

Tablo 2: Sağlık Çalışanlarının RHYİÖ Puan Ortalamalarının Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n=57)

Tanıtıcı Özellikler	Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği			
	<u>Tehlikelilik</u> Ort.±SS	<u>Çaresizlik ve Kişilerarası</u> <u>İlişkilerde Bozulma</u> Ort.±SS	<u>Utanma</u> Ort.±SS	<u>Toplam</u> Ort.±SS
Cinsiyet				
Kadın (n=30)	22.87±4.78	27.70±7.22	1.47±1.76	52.03±11.13
Erkek (n=27)	22.19±6.43	27.93±8.24	2.74±2.23	52.85±12.59
U**/p	367.5/0.55	398.5/0.92	267.0/0.02 *	383.5/0.73
Yaş Grubu				
24-31 Yaş (n=46)	22.61±5.70	28.22±7.90	2.02±2.04	52.85±11.91
32 yaş ve üzeri(n=9)	22.27±5.29	26.09±6.52	2.27±2.33	50.64±11.39
U**/p	236.0/0.73	203.5/0.32	240/0.79	227.0/0.60
Meslek				
Doktor (n=18)	22.28±5.34	27.51±8.46	2.33±2.35	53.89±9.68
Hemşire (n=39)	23.11±6.20	28.44±5.68	1.95±1.96	51.74±12.64
U**/p	314.5/0.53	326.5/0.67	-0.442/0.66	-0.628/0.53
Eğitim Durumu				
Lisans (n=39)	22.23±5.41	27.49±8.46	1.85±1.84	51.56±12.75
Yüksek Lisans (n=18)	23.22±6.04	28.50±5.68	2.56±2.50	54.28±9.27
U**/p	311.0/0.49	324.5/0.65	304.00/0.41	302.5/0.40
Meslekte Çalışma Yılı				
1-5 yıl (n=38)	22.24±5.89	28.89±8.24	2.03±2.02	53.16±12.64
6 ve üzeri yıl (n=19)	23.16±5.00	25.63±5.92	2.16±2.24	50.95±9.85
U**/p	307.0/0.36	254.5/0.07	357.0/0.94	316.0/0.45
Acil Serviste Çalışma Yılı				
1-5 yıl (n=48)	22.40±5.64	27.90±7.99	2.19±2.10	52.48±12.11
6 ve üzeri yıl (n=9)	23.33±5.50	27.33±5.83	1.44±1.94	52.11±10.18
U**/p	192.0/0.60	198.5/0.70	170.5/0.31	201.5/0.75

* p<0.05, ** Mann-Whitney U testi

Sağlık çalışanlarının RHYİÖ alt ölçek puan ortalamaları sırası ile Tehlikelilik 22.54 ± 5.58 , Çaresizlik ve Kişilerarası İlişkilerde Bozulma 27.81 ± 7.65 , Utanma 2.07 ± 2.08 olup, toplam puan ortalaması 52.42 ± 11.74 'dür (Tablo 1).

Sağlık çalışanlarının RHYİÖ puan ortalamalarının, sağlık çalışanlarının tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde; sağlık çalışanlarının yaşlarına, mesleklerine, eğitim durumlarına, meslekte ve acil serviste çalışma yıllarına göre anlamlı bir fark saptanmazken ($p > 0.05$), cinsiyetlerine göre "Utanma" alt ölçek puan ortalamasının dağılımında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (U: 267.0, $p < 0.05$) (Tablo 2).

Acil servis çalışanlarının RHYİÖ puan ortalamalarının, ruhsal hastalığı olan bireyle ilgili bilgi düzeyi algısı ve deneyimlerine göre dağılımı incelendiğinde; sağlık çalışanlarının acil servise başlamadan önce ruhsal hastalığı olan bireyle karşılaşma durumuna, acil serviste bir günde karşılaştığı ruhsal hasta sayısına, ruhsal hastalıklar konusundaki bilgi düzeyi algısına, ruhsal hastalığı olan bireyle çalışırken güçlük yaşama durumuna, ruhsal hastalığı olan bireyle karşılaştığında hissettiği duygu, düşünce ve davranışına ve yakın çevresinde ruhsal hastalığı olan bireyin varlığına göre anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Ruhsal hastalık tanısı alan bireylere yönelik sağlık çalışanlarının tutumlarının ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi ve buna uygun önlemlerin alınması, bu hasta grubuna yönelik verilen sağlık hizmetinin kalitesini etkilemesi nedeniyle oldukça değerlidir (39). Bu gerekçeden hareketle yapılan bu araştırmada acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumları ve bu inançları etkileyen etmenler incelenmiştir.

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının yaş ortalaması 28.79 ± 4.00 olup, sağlık çalışanlarının yarısı kadın, yarıdan fazlası hemşire, tümü lisans mezunudur ve yarıdan fazlası meslekte, çoğu ise acil serviste 1-5 yıldır çalışmaktadır. Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının yarıdan fazlası acil serviste günde ortalama 1-3 psikiyatrik acille

karşılaşmakta ve yarıdan fazlası ruhsal hastalıklar konusundaki bilgi düzeyini kısmen yeterli olarak algılamakta, yarıdan fazlası psikiyatrik acille çalışırken güçlük yaşamaktadır.

Araştırmada sağlık çalışanlarının RHYİÖ puan ortalamaları, ölçeğin puan aralıkları kapsamında değerlendirildiğinde, acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik orta düzeyde olumlu inanca sahip oldukları görülmektedir. Ulusal ve uluslararası mevcut ulaşılabilen literatürde, acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının incelendiği çalışmalara rastlanmamıştır. Özer ve arkadaşlarının (2017) bir ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde çalışan sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik tutumunu belirlemek amacı ile yaptıkları çalışmada, sağlık çalışanlarının RHYİÖ toplam puan ortalaması 47.29 ± 19.40 , Günay ve arkadaşlarının (2016) hemşirelik fakültesi öğrencileriyle yaptığı çalışmada 50.55 ± 12.64 , Chauhan ve Parmar'ın (2017) tıp fakültesi öğrencileriyle yaptığı çalışmada özel üniversitedeki 50.59 ± 15.48 , devlet üniversitesindeki 49.91 ± 16.96 olarak saptanmıştır (31,33,36). Sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarını belirlemeye yönelik farklı ölçüm araçlarıyla yapılan çalışmalarda da, araştırma bulgusuna benzer bulgular saptanmış olup, sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik orta düzeyde olumlu tutumlar gösterdikleri bulunmuştur (23,40). Sağlık çalışanlarıyla yapılan araştırma bulguları bu araştırmayla paralellik göstermektedir.

Acil servis çalışanlarının RHYİÖ puan ortalamalarının sağlık çalışanlarının tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı Tablo 2' de incelenmiş, cinsiyet dışında hiçbir tanıtıcı özelliğin sağlık çalışanlarının inanç ve tutumları üzerinde anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Literatürde sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarının incelendiği çalışmalarda da bu konuda birbirleriyle tutarlı olmayan sonuçlar çıkmıştır. Yapılan çalışmaların bir kısmında yaş ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumları etkilerken (17,29,30) diğer çalışmalarda etkilemediği saptanmıştır (27,33). Ruhsal hastalıklara yönelik inançların meslek gruplarına göre incelendiği çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmıştır. Çalışmaların bazılarında hekimler daha olumlu tutum gös-

Tablo 3. Sağlık Çalışanlarının RHYİÖ Puan Ortalamalarının Ruhsal Hastalığı Olan Bireyle İlgili Bilgi Düzeyi Algısı ve Deneyimlerine Göre Dağılımı (n=57)

Ruhsal Hastalık Öyküsü	Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği			
	Tehlikelilik Ort.±SS	Caresizlik ve Kısilerarası İlişkilerde Bozulma Ort.±SS	Utandırma Ort.±SS	Toplam Ort.±SS
Acil Servise Başlamadan Önce Ruhsal Hastalığı Olan Bireyle Karşılaşma				
Evet (n=44)	22.31±5.94	27.64±7.59	2.16±2.18	52.11±12.34
Hayır (n=13)	23.31±4.25	28.38±8.14	1.77±1.74	53.46±9.83
U**/p	268.5/0.74	280.0/0.91	266.0/0.70	282.0/0.94
Acil Servis te Bir Günde Karşılaşılan Psikiyatrik Hasta Sayısı				
Çok (n=11)	23.73±3.10	29.45±8.64	2.00±2.49	55.18±9.88
1-3 (n=25)	21.20±5.97	26.76±6.26	2.44±2.10	50.40±10.12
4-6(n=20)	23.75±6.03	28.40±8.92	1.75±1.83	53.90±14.46
KW***/p	3.446/0.18	0.705/0.70	1.404/0.50	2.942/0.23
Ruhsal Hastalıklar Konusundaki Bilgi Düzeyi Değerlendirmesi				
Yetersiz (n=11)	21.45±4.93	30.17±7.46	2.91±2.47	54.64±8.51
Kısmen Yeterli (n=39)	23.59±5.07	27.59±7.26	1.72±1.81	52.90±11.224
Yeterli (n=7)	18.43±7.66	25.14±9.99	2.71±2.62	6.29±17.76
KW***/p	3.698/0.15	1.794/0.41	2.456/0.29	1.389/0.50
Ruhsal Hastalığı Olan Bireyle Çalışırken Güçlük Yaşama				
Evet (n=43)	23.35±5.32	27.77±6.90	2.16±2.16	53.28±10.55
Hayır (n=14)	20.07±5.84	27.93±9.91	1.79±1.85	49.79±15.00
U**/p	204.0/0.07	298.5/0.96	281.5/0.71	265.0/0.50
Ruhsal Hastalığı Olan Bireyle Karşılaşıldığında Hissedilen Duygu				
Kaygı (n=12)	25.42±5.25	30.67±8.11	2.67±2.35	51.80±10.28
Karışık (n=11)	21.46±6.77	24.36±7.57	2.36±2.34	58.75±12.23
Üzüntü (n=20)	22.65±4.60	27.60±8.00	1.05±1.28	48.18±14.20
Korku (n=4)	21.25±5.19	28.25±6.18	2.75±2.06	51.30±10.75
Yanıt Yok (n=10)	20.60±6.17	28.40±6.82	2.07±2.08	52.25±8.26
KW***/p	4.713/0.32	3.865/0.43	6.933/0.14	4.464/0.35
Ruhsal Hastalığı Olan Bireyle Karşılaşıldığında Düşünce				
Nasıl bir durumla karşı karşıyayım (n=7)	23.86±5.01	31.57±6.02	1.00±1.41	56.43±10.15
Sakin Olmalıyım (n=2)	26.00±9.90	30.50±13.44	2.00±0.00	58.50±23.33
Herhangi bir farkı olmaz (9)	20.22±6.16	22.56±6.97	1.56±2.19	44.33±13.29
Karışık (n=16)	23.88±4.53	28.44±7.29	2.19±2.17	54.50±9.11
Bana saldırabilir (8)	22.50±5.73	27.00±7.73	3.63±2.20	53.13±12.86
Yanıt yok (n=15)	21.47±6.12	28.60±7.99	1.93±2.01	52.00±11.63
KW***/p	3.546/0.62	5.407/0.37	6.834/0.23	2.988/0.70
Ruhsal Hastalığı Olan Bireyle Karşılaşıldığındaki Davranış				
Daha Temkinli ve Kontrollü (n=15)	24.00±6.76	30.60±10.62	2.20±1.62	56.80±14.54
Empati (n=4)	24.75±0.95	30.00±7.07	1.50±0.58	56.25±6.85
Sakin (n=18)	23.67±4.30	28.33±4.24	1.67±2.17	53.67±7.57
Kötü (n=3)	22.67±5.68	26.00±9.54	4.33±1.53	53.00±15.52
Yanıt yok (n=17)	19.53±6.15	24.59±6.76	2.17±2.50	46.24±11.57
KW***/p	7.784/0.17	7.590/0.180	3.215/0.67	9.067/0.11
Yakın Çevrede Ruhsal Hastalığı Olan Bireyin Olması				
Evet (n=13)	3.00±3.54	26.92±6.14	2.69±2.46	52.62±8.51
Hayır (n=44)	22.41±6.08	28.06±8.08	1.89±1.94	52.36±12.63
U**/p	283.0/0.95	250.5/0.50	235.5/0.32	283.0/0.95

* p<0.05, **Mann - Whitney U testi, ***Kruskal Wallis testi

terirken (29,31) diğerlerinde hemşireler daha olumlu tutum göstermiştir (27,30,41).

Araştırmada erkek sağlık çalışanlarının "Utanma" alt ölçek puan ortalaması kadınlardan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 2). Diğer bağımsız değişkenlerde olduğu gibi, bu konuda yapılan çalışmalarda cinsiyet değişkeni için de birbiriyle tutarlı olmayan sonuçlar bulunmuştur (17,28,29,30,33). Yapılan bazı çalışmalarda kadınların erkeklere göre ruhsal hastalıklara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu, hastalığın tedavi edilebilirliğine ilişkin daha olumlu görüşlere sahip olduğu ve daha az sosyal mesafe koydukları belirtilmesine karşın (24,33), diğer çalışmalarda cinsiyetin bu tutumları etkilemediği belirtilmiştir (20,34,36).

Bireylerin kronik hastalıklara karşı olan tutumlarını etkileyen en önemli etmenlerden bir diğeri de içinde yaşadığı kültür olsa da, literatürde bireylerin kendi özellikleri dışındaki etmenlerin de tutumları etkilediği belirtilmektedir. Kronik hastalık konusundaki bilgi (40,42,43) ve bu hasta grubuyla olan deneyimlerde hastalara ve hastalıklara yönelik inanç ve tutumlar üzerinde etkili olabilmektedir (17,29,32,42,44). Araştırmada, acil servis çalışanlarının RHYİÖ puan ortalamalarının, sağlık çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik bilgi düzeyi algısı ve deneyimlerine göre dağılımı incelenmiş, literatür bulgusuna benzer bulgular saptanmış olsa da gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 3). Araştırmada acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklar konusundaki bilgi düzeyi algısı ve deneyimleri, bu hastalara karşı gösterdikleri inanç ve tutumları etkilememiş olmasına rağmen, sağlık çalışanlarının büyük bir çoğunluğunun psikiyatrik acille çalışırken güçlük yaşadığı, bu hastalarla karşılaştıklarında üzüntü ve kaygı hissettikleri, karışık düşüncelerinin olduğu, sakin, daha temkinli ve kontrollü davrandığı belirlenmiştir (Tablo 3). Acil servis çalışanları her ne kadar profesyonel bireyler olsalar da, bu hastalıklar konusunda eğitim alsalar da, onlarda toplumun bir üyesidirler ve ruhsal hastalıklara karşı güçlü bir takım duygu ve düşüncelere maruz kalabilmektedirler (18,45,46). Araştırmadan elde edilen bulgular bize, insan yaşamında inanç ve tutum gibi subjektif kavramların değişkenlik gösterebileceğini, bu nedenle de

özellikle göstermektedir.

SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırmaya katılan acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik orta düzeyde olumlu inanca sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Sağlık çalışanlarının cinsiyet dışında hiçbir tanıtıcı özelliği ve ruhsal hastalıklarla ilgili bilgi düzeyi algısı ve deneyimi, ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarını etkilememiştir. Bu sonuçlar sadece araştırmanın yapıldığı acil servis çalışanlarına genellenebilir. Mevcut ulusal ve uluslararası literatürde bu konuda yapılan benzer çalışmaların olmaması nedeniyle yapılan araştırmanın, acil servis çalışanlarının ruhsal hastalıklara yönelik inanç ve tutumlarıyla ilgili mevcut durumun öngörülmesi ve yeni çalışmalara ışık tutması adına değerli sonuçlarının olduğu düşünülmektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, acil servis çalışanlarıyla bu araştırmanın benzerinin daha büyük bir örneklem grubuyla yapılması, inanç ve tutum gibi subjektif kavramların değişkenlik göstermesinden dolayı aralıklı olarak tekrar değerlendirilmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece bir üniversite hastanesinin acil servisinde çalışan sağlık çalışanlarıyla yapılması ve araştırmaya sadece 57 sağlık çalışanının katılması örneklem sayısının sınırlılığını göstermektedir. Acil servis çalışanlarıyla yapılan ve Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnançlar Ölçeği'ni kullanan mevcut ulaşılabilen araştırmanın olmaması araştırma bulgularının tartışmasını ve sonuçlarını sınırlamaktadır.

Yazışma adresi: Dr. Öğr. Üyesi Serap Yıldırım, Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir camserap@yahoo.com

KAYNAKLAR

1. Pekdemir M, Ergene Ü, Bola Ç, Fowler J. Acil servise başvuran psikiyatrik hastaların ve psikiyatrik yardım alma durumlarının araştırılması. *Türkiye Ekopatoloji Derg.* 2001;7:16-20.
2. Büyükbayram A, Engin E. Acil psikiyatrik bakım ve ruh sağlığı triyajı. *Psikiyatri Hemşireliği Derg.* 2018;9:61-7.
3. Kerrison SA, Chapman R. What general emergency nurses want to know about mental health patients presenting to their emergency department. *Accid Emerg Nurs.* 2007;15:48-55.
4. Şahingöz M, Kendirli K, Yılmaz E, Sönmez EÖ, Satan Y, Aksoy F, Dağistan A, Kaya N. Bir Üniversite Hastanesindeki Psikiyatrik Aciller. *Selçuk Tıp Derg.* 2014;30:153-4.
5. Kocaman N. Acil Psikiyatri Hemşireliği. *Türkiye Klin Cerrahi Tıp Bilim Derg.* 2007;3:61-74.
6. Mavrogiorgou P, Brüne M, Juckel G. The Management of Psychiatric Emergencies. *Dtsch Arztebl Int.* 2011;108:222-30.
7. Bullard MJ, Unger B, Spence J, Grafstein E. Revisions to the Canadian Emergency Department Triage and Acuity Scale (CTAS) adult guidelines. 2008;10:136-142.
8. Ahmedani BK. Mental Health Stigma: Society, Individuals, and the Profession. *J Soc Work Values Ethics.* 2011;8:4-16.
9. Parcesepe AM, Cabassa LJ. Public Stigma of Mental Illness in the United States: A Systematic Literature Review. *Adm Policy Ment Health.* 2013;52:384-99.
10. Rössler W. The Stigma of Mental Disorders A Millennia-Long History of Social Exclusion and Prejudices. *EMBO Rep.* 2016;17:1250-1253.
11. Hansson L, Jormfeldt H, Svedberg P, Svensson B. Mental health professionals' attitudes towards people with mental illness: Do they differ from attitudes held by people with mental illness? *Int J Soc Psychiatry.* 2013;59:48-54.
12. Corrigan P, Markowitz FE, Watson A, Rowan D, Kubiak MA. An Attribution Model of Public Discrimination Towards Persons with Mental Illness. *J Health Soc Behav.* 2003;44:162-179.
13. Bostancı N. Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Stigma ve Bunun Azaltılmasına Yönelik Uygulamalar. *Düşünen Adan.* 2005;18:32-38.
14. Bilge A, Çam O. Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği'nin geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatr Derg.* 2008;9:91-96.
15. Nordt C, Rössler W, Lauber C. Attitudes of mental health professionals toward people with schizophrenia and major depression. *Schizophr Bull.* 2006;32:709-14.
16. Antai-Otong D. Psychosocial Recovery and Rehabilitation. *Nurs Clin North Am.* 2016;51:287-97.
17. Björkman T, Angelman T, Jönsson M. Attitudes towards people with mental illness: a cross-sectional study among nursing staff in psychiatric and somatic care. *Scand J Caring Sci.* 2008;22:170-177.
18. Ross CA, Goldner EM. Stigma, negative attitudes and discrimination towards mental illness within the nursing profession: A review of the literature. *J Psychiatr Ment Health Nurs.* 2009;16:558-567.
19. Stuber JP, Rocha A, Christian A, Link BG. Conceptions of Mental Illness: Attitudes of Mental Health Professionals and the General Public. *Psychiatr Serv.* 2014;65:490-497.
20. Al-Alawi M, Al-Sinawi H, Al-Adawi S, Jeyaseelan L, Murthi S. Public perception of mental illness in Oman: a cross sectional study. *Int J Cult Ment Health.* 2017;10:389-399.
21. Wand T, Happell B. The mental health nurse: contributing to improved outcomes for patients in the emergency department. *Accid Emerg Nurs.* 2001;9:166-176.
22. Clarke DE, Dusome D, Hughes L. Emergency department from the mental health client's perspective: Feature article. *Int J Ment Health Nurs.* 2007;16:126-131.
23. Ebrahimi H, Jafarabadi MA, Areshtanab HN, Pourabbas M, Dehghan A, Vahidi M. Comparing mental illness stigma among nurses in psychiatric & non-psychiatric wards in Tabriz University of medical sciences. *Acta Fac Medicae Naissensis.* 2017;34:13-22.
24. Gürlek Yüksel E, Taşkın EO. Türkiye'de hekimler ve tip fakültesi öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik tutum ve bilgileri. *Anadolu Psikiyatr Derg.* 2005;6:113-121.
25. Özmen E, Ögel K, Sağduyu A, Tamar D, Boratav C, Aker T. Psikiyatri dışı uzman hekimlerin ruhsal bozukluklar konusunda bilgi ve tutumları The knowledge and attitudes of the specialists about mental disorders. *Anadolu Psikiyatr Derg.* 2003;4:5-12.
26. Kuş Saillard E. Ruhsal Hastalara Yönelik Damgalamaya İlişkin Psikiyatrist Görüşleri ve Öneriler. *Türk Psikiyatri Derg.* 2010;21:14-24.
27. Bağ B, Mine E. Sağlık Personelinin Ruhsal Sorunları Olan Bireylere Yönelik Tutumlarının Araştırılması. *Elektron Sos Bilim Derg.* 2005;3:107-127.
28. Arı F, Öz F. Temel Sağlık Hizmetlerinin Birinci Basamağında Çalışan Hekim ve Hemşirelerin Ruh Sağlığı Sorunu Olan Bireye Karşı Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Derg.* 2005;14:16-28.
29. Arvaniti A, Samakouri M, Kalamara E, Bochtsou V, Bikos C, Livaditis M. Health service staff's attitudes towards patients with mental illness. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2009;44:658-665.
30. Lauber C, Nordt C, Braunschweig C, Rössler W. Do mental health professionals stigmatize their patients? *Acta Psychiatr Scand Suppl.* 2006;429:51-59.
31. Ozer U, Varlık C, Ceri V, Ince B, Arslan Delice M. Change starts with us: stigmatizing attitudes towards mental illnesses and the use of stigmatizing language among mental health professionals. *Dusunen Adam J Psychiatry Neurol Sci.* 2017;30:224-232.
32. Büyükbayram A, Baysan Arabacı L, Arabacıoğlu İ, Ayyıldız C, Acar K. Psikiyatri Kliniğinde Çalışan X ve Y Kuşağındaki Hemşirelerin Alkol - Madde Bağımlılığı ve Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Tutumları. *J Depend.* 2017;18:122-134.
33. Günay S, Bekitkol T, Beycan Ekitli G, Yıldırım S. The determining

of a faculty of nursing students' beliefs toward mental disorders. *J Psychiatr Nurs*. 2016;7:129-134.

34. Akgün Çıtak E, Budak E, Kaya Ö, Öz Ş, Şahin S, Taran N, Türker E. Başkent Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Hastalıklara Karşı İnançlarının Belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilim Fakültesi Hemşirelik Derg*. 2010;164:68-73.

35. Ünal S, Hisar F, Çelik B, Özgüven Z. Üniversite Öğrencilerinin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançları. *Dusunen Adam J Psychiatry Neurol Sci*. 2010;23:145-150.

36. Chauhan S, Parmar SS. Attitudes and Beliefs of Medical Students towards Individuals with Mental Illness- a Multicentric, Cross Sectional Study. *Acta Psychopathol*. 2017;03:1-8.

37. Yanık M, Şimşek Z, Katı M, Nebioğlu M. Tıp fakültesi öğrencilerinin şizofreniye karşı tutumları ve psikiyatri eğitiminin etkisi. *Yeni Symp*. 2003;41:194-199.

38. Hirai M, Clum GA. Development, reliability and validity of the belief toward mental illness scale. *J Psychopathol Behav Assess*. 2000;22:221-236.

39. Çam O, Bilge A. Ruh hastalığına yönelik inanç ve tutumlar. *Anadolu Psikiyatr Derg*. 2007;8:215-223.

40. Mårtensson G, Jacobsson JW, Engström M. Mental health nursing staff's attitudes towards mental illness: An analysis of related factors. *J Psychiatr Ment Health Nurs*. 2014;21:782-788.

41. Reed F, Fitzgerald L. The mixed attitudes of nurse 's to caring for people with mental illness in a rural general hospital. 2005;249-257.

42. Çam Yıldırım S, Gürkan A. Ruhsal hastalıklarda damga ve hemşirelik. *Hemşirelik Forumu*. 2006;20-26.

43. Mavundla TR. Professional nurses' perception of nursing mentally ill people in a general hospital. *J Adv Nurs*. 2000;32:1569-1578.

44. Taşkın EO, Özmen E. Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumları Etkileyen Etmenler: Bilgi, Temas, Etiket, Psikopatoloji Tipi, Medya. *3P Derg*. 2004;12:25-40.

45. Croskerry P. The cognitive imperative: Thinking about how we think. *Acad Emerg Med*. 2000;7:1223-1231.

46. Clarke D, Usick R, Sanderson A, Giles-Smith L, Baker J. Emergency department staff attitudes towards mental health consumers: A literature review and thematic content analysis. *Int J Ment Health Nurs*. 2014;23:273-284.